

A KATOLIKUS HIT KORSZERŰ BEMUTATÁSA (I. rész)

Az itt következő szöveget a fenti címmel a Nem-keresztények Titkársága tette közzé. Az elaborátum célja, hogy minden apologetikai él mellőzésével mutassa be a katolikus hit leglényegesebb vonásait.

MARELLA BÍBOROS ELŐSZAVA

A kereszténység e rövid bemutatását a Nem-keresztények Titkársága határozta el és azt Mons. Pietro Rossano, a titkárság helyettes titkára állította össze több konzultor közreműködésével, abból a célból, hogy egyszerű, lojális és tárgyilagos tájékoztatást nyújtson a keresztény életéről, ahogy azt a katolikus egyház hirdeti és ahogy legkiválóbb fiai valósítják meg. Akiik, függetlenül életük szellemi állapotától és attól, hogy milyen vallásos szervezethez tartoznak, meg szeretnék tudni, hogy valójában ki az a keresztény, azok számára íródott ez a könyv. A humanitás és barátság szavaival a kereszténység lényegi és nem felületes megismerését ajánlja föl a nem-keresztény embernek, mintegy alapul a minden emberrel folytatódó dialógushoz, amely a katolikus egyháznak egyik legmélyebb törekvése napjainkban.

A tömör és egyszerű kifejtés, a nyelvezet, amelynek alaphangját a bibliai források, a tapasztalat kategóriái adják meg, szándékosan kerülve a teológiai nyelv formuláit, valamint a pontokba szedés, a szöveg megértésének megkönnyítését célozzák és alá kívánják húzni minden állítás lényegi jellegét.

A kereszténység három szempontból kerül bemutatásra, amelyek három fokozatnak tűnhetnek, s amelyek mindegyike bensőséges kapcsolatban van a másikkal, noha bizonyos mértékben önmagukban is teljesek. Van egy történelmi esemény, amelyből egy új életszemlélet és egy új életmód következik, hála a Lélek adományainak, aki Istentől jön és Istenhez vezet.

A keresztény vallás azonban élő és megélt dolog; nem darabolhatjuk föl anélkül, hogy meg ne fosztanánk az élettől. Ezért csak az értheti meg az itt kifejtetteket, aki egyszer vagy kétszer az egész elolvasta és a maga egészében elmélkedett róla. Fölmerülnek majd kérdések és bizonytalanságok, hangot adnak majd az óhajnak, hogy további részleteket ismerhessenek meg, és leghelyesebb eljárás ilyenkor az lesz, ha minden esetben a szóban forgó kérdés specialistájához fordulnak. Végül soron azonban, minthogy az evangélium „élet, béke és öröm az Isten lelkeiben”, a kereszténységet teljességgel nem értheti meg más, csak aki az életében is kipróbálta.

Paolo Marella bíboros

A Nem-keresztények Titkárságának elnöke

A KERESZTÉNY ESEMÉNY

Jézus Krisztus

1. A kereszténység egy történelmi személyiségtől, Jézus Krisztustól ered, aki a három kontinens és civilizáció, Ázsia, Afrika és Európa találkozási pontjában fekvő, antik Palesztinában született, élt és halt meg. Az ő létezésétől számítják a modern kor századait.

2. Jézus Krisztus Betlehemben született, Izrael törzséből. Történelmi tanúságtételek szerint az édesanyja, egy Mária nevű szűz, csodálatos körülmények között foganta. Krisztus, életének túlnyomó részét csöndben és mindennapi munkában töltötte el, a Názáret nevű kis faluban.

3. Mintegy 30 éves volt, amikor földijeinek körében tekintélyt sugárzó nyilvános prédikációba kezdett, mindenkihez eljuttatva ezt a döntő üzenetet: „Isten hív benneteket, hogy térjete meg, higgyetek benne és lépjete be az ő országába.” A szellemi megújulást sürgető fölhívás ez, de ugyanakkor a fölszabadulás és az öröm üzenete is: Jézusban Isten fordul az emberekhez, hogy meghívja őket, lépjenek közösségre vele és nyerjék el tőle azt a boldogságot, amelyre törekszenek.

4. Krisztus boldognak mondotta az alázatosokat, a szelídeket, az igazakat, az irgalmasokat, a béke szeretőit, az egyszerűeket és az őszintéket; a szakítás bátorságát követelte a bűn minden formájával, a legnagyobb áldozatok árán is, megnyitva a jövő élet távlatait, mondván: „Mit használ az embernek, hogy az egész világot megnyeri, ha utána lelkének kárát vallja?” Mindenkinék azt tanította, hogy Isten előtt kicsinek érezze magát, hogy a többieket testvérenek tekintse és kész legyen a megbocsátásra, mint ahogy Isten is valóban megbocsát minden embernek. Ily módon mindenkinék megadta a reménységet és annak lehetőségét, hogy bizalommal tekintsen Istenre.

5. Megáldotta a munkát és a családot, megosztotta velünk az élet fájdalmát és tapasztalatait, egyértékűnek tekintette a férfi és a nő méltóságát. Különösen kedvelte a gyermekeket, méltányolta a barátság és a nemzet értékeit. Mielőtt meghalt volna, ezt az utasítást adta tanítványainak: „Szeressétek egymást, mint ahogy én is szerettelek benneteket: az emberek abból ismerik meg, hogy a tanítványaim vagytok: ha szeretitek egymást.”

6. Az emberek szenvedése iránti együttérzésből és hogy kimutassa, hogy az Isten üdvössége jelen benne, sok csodát tett, gyógygyítva született vakokat, járóvá téve nyomorékokat és bénákat, föltámasztva halottakat: tényekkel bizonyította be így, hogy valóban Isten küldötte a földön.

7. Önmagáról és küldetéséről személyesen tárt föl tanítványainak annyit, amennyit megérthettek, halála után megígérve, hogy Isten elküldi a Lelket, aki az igazság teljes megértésére vezeti el őket. Istent mindenkor Atyjának nevezte és önmagáról, mint a Fiúról beszélt, akit az atya küldött, az övével azonos hatalommal, de aki mindenben alá van vetve az atya akaratának, amelyből, mint mondotta, úgy táplálkozik, mint az élelemből.

8. Életének célja az volt, hogy betöltse azt a küldetést, amelyet az engedelmesség és szeretet szellemében önként vállalt. Azt mondotta „nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem, hogy szolgáljon és életét adja váltságul az emberekért”. Önmagát a jó pásztor képével ábrázolta, aki életét adja juhaiért és halálát az elvetett maggal állította párhuzamba, amely feloszlik a földben, hogy végül kikeljen és bő termést hozzon.

9. Szavai és magatartása gyanakvást keltettek népének vallási vezetőiben, akik elhatározták, hogy megsemmisítik; ő azonban, noha tudomása volt az életét fenyegető veszélyről, semmit sem tett annak érdekében, hogy elkerülje, egészen addig a napig, amikor elfogták és fogolyként adták át Poncius Pilátus, római kormányzónak. Ez utóbbi, gyöngeségből és számításból, a megszégyenítő kereszthalálra ítélte, s a kereszten halt meg, életét az Atyára bízva és megbocsátva azoknak, akik keresztre feszítették. Az a római tiszt, aki a kivégző osztagot vezette, miután meghalni látta, felkiáltott: „Ez az ember valóban Isten fia volt.”

10. Néhány tanítványa eltemette, és ellenségei biztonsági intézkedéseket rendeltek el sírja körül; ennek ellenére a harmadik napon a sírt üresen találták, és Jézus feltámadottan jelent meg, ahogy megígérte, és több ízben is nyilvánvalóan megmutatta magát tanítványainak, akik később tanúságot tettek róla, hogy saját szemükkel látták és saját kezükkel tapintották feltámadottan. Később egy napon a jelenlétükben az ég felé emelkedett és eltűnt, végét vetve látható küldetésének a földön. Bejelentette, hogy ünnepélyesen visszatér az idők végén, hogy begyűjtse vetésének gyümölcsét és megadja mindenkinek, ami cselekedetei szerint jár neki.

11. Jézus szavait és legfontosabb cselekedeteit tanítványai az evangéliumok négy kis könyvében gyűjtötték össze; a keresztények számára ezek alkotják az Újszövetség legbecsesebb részét, és azt az üzenetet és örökséget tartalmazzák, amelyet az apostolok tőle kaptak. Az evangéliumokból folyamatosan a történetbe emelkedik alakja, minden ember számára fölvetve személyének és küldetésének fő kérdését: „És ti kinek tartotok engem?”

Jézus tanítványai

12. Jézus, miközben egyedülállóan bensőséges ima és társalgási kapcsolatban élt Istennel, az Atyjával, állandóan mélységes együttérzést (szolidaritást) mutatott az emberek iránt. Jótékony és üdvös kapcsolatban volt mindenkivel, férfiakkal és nőekkel, igazakkal és bűnösökkel, szegényekkel és gazdagokkal, honfitársaival és idegenekkel; ha különösebb vonalmat árult el, az a szenvedőkre, a kétségbeesettekre, az alázatosokra irányult. Olyan tisztelettel volt az emberi személyiség iránt, amelyet soha senki még előtte nem mutatott; nagy és egészséges szabadság uralkodott állandóan körülötte.

13. A tömeg a nyomában tolongott, úgy követte lépéseit, ő azonban kezdettől fogva kiemelt tanítványokkal és munkatársakkal vette körül magát. Mint az evangéliumok beszámolnak róla, miután előbb az Atyához imádkozott, magához hívta azokat, akiket akart, és kiválasztotta a Tizenkettőt, hogy vele legyenek, majd elküldje őket, hogy hirdessék üzenetét. Ezért nevezte el őket apostoloknak, ami azt jelenti, hogy „küldött”. Velük közölte részletesen üzenetét, saját küldetését és hatalmát; látjuk tehát őket, hogy még Jézus életében, prédikálnak Palesztina falvaiban és helységeiben. Az apostolok csoportjában különös figyelmet szentelt Péternek, akire rábízta mindazoknak igazgatását és őrzését, akik hisznek őbenne, mondván: „Erősítsd meg testvéreidet”.

14. Péternek, a Tizenkettőnek a Szentlélek különös segítségét ígérte meg, hogy az megvilágítsa és az igazság felé irányítsa őket, abból a célból, hogy hűségesen továbbítsák és értelmezzék üzenetét minden emberhez. Ők lesznek a letéteményesei és felelősei a földön az ő általa kezdeményezett üdvösségnek. Ebből a célból adta nekik a hatalmat, hogy hatékonyan végezhessek el az olyan jelentős cselekedeteket, mint amilyen a keresztség, a bűnök megbocsátása; az üdvösség misztériumának szertartása, annak mintájára, amelyet ő végzett el letartóztatásának előestéjén, amikor a Tizenkettővel együtt elköltött utolsó vacsora során, megáldotta a kenyeret és a boros kelyhet mondván: „Ez az én testem, amely értetek adatik... Ez a kehely az új szövetség az én vérem által, mely értetek kiöntatik: ezt tegyétek az én emlékezetemre.”

15. Mielőtt elhagyta volna a földet, a föltámadás után, megígérte az apostoloknak a Szentlelket, aki hamarosan rájuk száll, hogy hírvivői és

tanúi legyenek a földön; majd ezt az alapvető megbízást adta nekik: „Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Elmenvén tehát, tanításokat minden népet, megkeresztelvén őket az Atya, a Fiú és Szentlélek nevében, tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek; és ime én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.” És az emberek előtti tekintély jeleként hatalmat adott nekik, hogy Isten nevében csodákat tegyenek, mint ahogy az valóban meg is történt.

16. Az apostolok hozzáfogtak küldetésükhöz és azon a napon, amikor elnyerték a Szentleket, a Pünkösöd zsidó ünnepén, 50 nappal Jézus föltámadása és néhány nappal a földről történt távozása után. Péter, a Tizenkettő és első munkatársaik nyilvánosan és bátran hirdetni és tanítani kezdték az Isten által Jézus Krisztusban följánlott üdvösség „jó híréért”. „Tudjátok meg tehát teljes bizonyossággal, hirdette Szent Péter, hogy Isten úrrá és üdvözítővé tette azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek.” „Krisztus követeiként működünk, írta Pál apostol, és Isten tanít a mi szájjunkkal; Krisztus nevében hívunk hát titeket: béküljete meg Istennel.” Szent János apostol pedig így ír: „Azt, ami történt, amit hallottunk, amit szemünkkel láttunk, amit kezeink tapintottak... azt hirdetjük nektek, hogy közösségben legyetek velünk és a mi közösségünk közösség legyen az Atyával és az ő Fiával, Jézussal... hogy teljes legyen az örömetök.”

17. Azok, akik elfogadták az apostolok tanúságtételét, elnyerték a keresztséget és ők alakították ki Isten „egyházának” első magját. A történeti tanúságok világosan megmutatják, hogy az ősegyház Ázsiából, Afrikából és Európából származó embereket gyűjtött össze. Egy korabeli okmány így írja le a kezdeti egyházat: „Állhatatosan kitarítottak az apostolok tanításában és a közösségben, a kenyértörésben (eukarisztia) és az imádságban... örvendező és tiszta szívvel fogyasztották eledelüket, dicsérve Istent és élvezve az egész nép rokonszenvét. És az Úr napról-napra növelte a közösséget azokkal, akik az üdvösséget keresték.”

Az üdvösség története Krisztus előtt

18. Bejelentve, hogy Jézus Krisztus az emberek megváltója, az apostolok tudatában voltak annak, hogy Istennek egy már a múltban jelzett és előkészített tervét fedik fel, amely Jézus Krisztusban most a csúcspontjára érkezett. Ezt az ismeretet a bibliából merítették, amelynek értelmezését Jézus iskolájában, majd a Szentlélek fölvilágosításának segítségével sajátították el. Az első keresztények viszont, amikor hívőkké lettek, úgy érezték, hogy személyesen érinti őket egy olyan esemény, amelyet a magasból illesztettek az emberi történetbe, s amely a történet egészére rányomja bélyegét; különösen a zsidók, Jézus Krisztusban annak az ígéretnek beváltását látták, amelyet Isten atyáiknak adott; a nem-zsidók úgy érezték, hogy egy rendkívüli isteni jóakatart tárgyai lettek, amely noha sohasem hagyta el őket, most egészen meglepő módon nyilvánul meg. Krisztus személye és műve úgy tűnt fel, mint egy hatalmas gondviselő terv központja, amely tervnek eredete a világ kezdetére nyúlik vissza és amelynek végcélja egybeesik a történet befejezésével.

19. Isten, a világegyetem és az emberek teremtetője, mindenkor szemmel tartotta teremtményeit, atyai gondossággal, szelíden vagy keményebben vezetve mind az egyeseket, mind a nemzeteket, sorsuk beteljesítése felé, az egységben éppúgy, mint a változatosságban. Annak ellenére, hogy a lázadás és a bűn, és velük együtt a szenvedés és a halál az emberek hibájából kezdettől fogva belépett a történetbe, Isten mindenkor szeretettel

hajolt le az emberiségre, megismertette magát művein keresztül, „megadva mindenkinek az életet és a lélegzetet és minden dolgot”. „Az egész föld telve van az ő szeretetével” olvassuk a bibliában, amely ékesen szólan bizonyítja Istennek e szüntelen szeretetét az emberiség iránt. „Növekedjétek, sokasodjatok, töltsétek be a földet... mindaz ami rajta található, rátok van bízva.”

„Az egész világ az őszövétség hitével imádkozik, hozzád képest azonban, ó Isten, annyi ez, mint egy atom a mérlegen és mint egy csöppnyi harmat, amely reggel a földre hull. Te azonban irgalmas vagy mindenkivel, mert mindent megtehetsz és lehúnyod fél szemedet az emberek bűneinek láttán, hogy magukba szálljanak, minthogy szereted a teremtményeket és semmit sem vész meg abból, amit alkottál. És valóban, ha bármit is gyűlölnél, nem hoztad volna létre. Aztán meg hogyan lehetne tartós valami, ha te nem akarnád? vagy miként tarthatná fenn magát, amit nem te hívtál létre? Te azonban tiszteletben tartasz minden dolgokat, hiszen a tiéd, ó Uram, aki szereted az életet, hiszen mindenben ott van a te romolhatatlan lehelleted.” Isten gondviselő működése ott van a nemzetek keletkezése, a civilizációk és az emberek vallási hagyományai mögött, amelyekkel megismerteti magát a természet és a lelkiismeret rendjén keresztül, megérintve az emberek szívét „hogy keressék őt és tapogatózva valaha megtalálják.” Amikor az apostolok tovább haladtak a világban, hogy az evangéliumot hirdessék, tudták, hogy olyan területre lépnek, amely Isten tulajdona, s ennek nyomait is fölfedezték, mégha Isten hatékony és csöndes működését el is homályosította a bűn szolgaságában selymő emberek önzése és rendtelensége. Ezért hívta Szent Pál az üdvtörténetnek ezt a fázisát az isteni türelem és állhatatos kivárás korszakának.

20. De nem minden ember élt ebben az állapotban Krisztusnak és az evangélium hirdetésének eljöveteleig. Az apostolok tudták, hogy Isten már a múltban is tett néhány rendkívüli lépést az emberek érdekében, kiválasztva egy népet, amely elismeri őt és terveinek végrehajtásában szolgál neki. Valóban mintegy 2000 évvel Krisztus előtt, a nagy történelem kezdetén, Isten kiválasztotta Ábrahámot, aki szemita volt és igaz ember, hogy ő legyen az alapköve egy hatalmas vallási építménynek, nemzeti ségi feje Isten népének. Vele és az ő családjával kötötte meg azt a szövetséget, amelyben, cserébe az engedelmségért és a szabadon elfogadott erkölcsi elkötelezettségért, megígérte áldását, amely kiterjed leszármazottjainak egész sokaságára, és utánuk a föld valamennyi nemzetére. Beavatkozás történt így a gondviselés egyetemes gazdálkodásába és sajátos párbeszéd kezdődött Isten és Ábrahám között: „áldottak lesznek a népek az ő ivadékaiban”.

21. Ábrahám ivadékainak sorában Mózes, néhány évszázaddal később, létre hozta a nemzeti öntudatot, amely egyrészt az ő érdekében megvilávanuló csodálatos isteni beavatkozások megtapasztalásán, másrészt az Ábrahám Istenével megkötött kollektív szövetségen alapult. Az ő törzse kötötte ezt, „egy szent nemzet, és egy papi királyság”, „hogy Isten nevét hirdesse minden népeknek”.

Ennek a szövetségnek alapköve volt az engedelmség annak a „tíz parancsolat”-nak, amelyet Isten adott át Mózesnek, akaratának kifejezéseként: „1. Ne legyen más Istened rajtam kívül. 2. Ne ejtsd ki hiába Isten nevét. 3. Emlékezzél rá, hogy a szombat napját megszenteljed. 4. Tiszteld apádat és anyádat. 5. Ne ölj. 6. Ne törj házasságot. 7. Ne lopj. 8. Ne szólj hamisat. 9. Ne kívánd meg felebarátod feleségét. 10. Ne kívánd el felebarátod dolgait.”

22. Isten e különös beavatkozásának az volt az értelme és célja, hogy kialakítson egy népet, amely hirdeti őt a földön, előkészületül az egyetemes új szövetségre és egy tökéletesebb kinyilatkoztatásra, amelyet Isten az idők teljességében ad majd, küldöttjének, a Messiásnak révén. Ez a héber szó azt jelenti: „fölkent”, „fölszentelt”. Az új szövetségnek jellegzetessége és fő adománya Isten bensőségebb jelenléte lesz az emberek között, továbbá az ő megismerésének és szeretetének elterjedése az egész földön. Jeremiás próféta egyik alapvető szövege így hangzik: „Íme eljönnek a napok, mondja az Úr, amikor új szövetséget kötök Izraellel és Júdával... És ez lesz a szövetség, amelyet Izraellel kötök: szívükbe ültetem törvényemet, és beleírom elméjükbe; én leszek az Istenük és ők lesznek az én népem... Mindnyájan, nagyok és kicsik, elismernek majd engem, mondja az Úr.” Ezékiel próféta egyik hasonló szakasza hozzáteszi: „Új szívet adok majd nektek és új szellemet helyezek belétek... Belétek helyezem az én szellememet és gondoskodom róla, hogy az én törvényeim szerint járjatok.”

23. Ez az új szövetség az, amelyet Isten Jézus Krisztus által hozott létre. Pál apostol így mutatja be a nagy eseményt: „Amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született, s a (mózesi) törvény alattvalója lett, hogy elnyerjük az Isten fiaivá fogadást.” Ettől a pillanattól kezdve a zsidó néppel kötött szövetség felfedi valódi jellegét, hogy előkészítője legyen egy új és egyetemes uralomnak, amelynek középpontjában Jézus Krisztus, az Istenember áll, mint megváltó és az üdvösség közvetítője minden ember számára. Benne Isten jelenik meg az emberek között és azt az ígét és életet ajánlja föl nekik, amely átalakítja és a magasba, hozzá emeli őket.

Az üdvösség története Jézus után

24. Az első idők egyházában minden keresztény Krisztus hírvivője és tanúja volt. Néhány év leforgása alatt a Krisztusba vetett hit. Palesztinából elterjedt Ázsia, Európa és Afrika mindama népei között, amelyek a Földközi-tenger medencéje körül laktak és elkezdte behatolását a kontinensek belsejébe is. Péter apostol Szíriában és Rómában működött s az utóbbi helyen halt vértanú halált; Pál bejárta a görög-római világot, János és Tamás Ázsia nyugati részeiben hirdették az evangéliumot, míg Jakab a megtért zsidók egyházát szervezte meg. Beigazolták Izaiás próféta szavait, aki sok századdal előbb megjövendölte Jeruzsálemben: „Íme a népek, akik nem ismertek téged, hozzád sietnek.”

25. Az apostolok a Szentlélek tekintélyével hirdették egyesek ingadozásával szemben, hogy Krisztus üdvösségének adományai nem kötődnek semmiféle származási vagy evilági nemzeti kiváltsághoz; elegendő, ha valaki hiszi és a gyakorlatba ülteti át Krisztus ígétjét. Mindenegyes ember és minden nemzet elhivatott az evangéliumra, saját tapasztalatainak és szellemi géniuszának egész örökségével együtt. Pál apostol ezért tette magát „zsidóvá a zsidók, görögé a görögök között” és kijelentette: „Nincs idegen sem a zsidó, sem barbár, sem szkíta, sem szolga sem úr” Isten szemében, hanem mindnyájan egy családot alkotnak Krisztusban. És továbbá: „Egyetlen az Úr, egyetlen a hit, egyetlen a keresztség: egyetlen mindenki Atyaistene, aki mindenki fölött, mindenkiért és mindenkiben ott van.” A nemzeti és kulturális különbséget nemhogy elnyomná, hanem inkább megérti az egyház, hogy virágozzanak mindenki előnyére.

26. Az egyház ilyen egységes és egyetemes jellegének hála, az első keresztény nemzedéktől kezdve a kifejezések pluralitása és változatossága

alakult ki az egyetlen keresztény családon belül, Jeruzsálemben és Rómában, Efezusban és Korintusban, Antiochia és Alexandria és Egyiptom lakosai között. Bárhova érkeztek is, a krisztusi üzenet képes arra, hogy beépüljön az őt megelőző szellemi örökségbe; a minden népnél föltalálható emberi értékek felszabadulnak és fölemelődnek Krisztusban, Szent Pál szavainak megfelelően: „Minden dolgok a tieitek, ti pedig Krisztuséi vagytok és Krisztus Istenné.”

27. Ha az ezután következő történetben a kereszténység fejlődését akarjuk fölvezetni, a következő főbb vonalakat rajzolhatjuk meg: A Krisztus utáni első négy évszázadban a keresztény üzenet a római birodalom mindama területein elterjedt, amelyek a Földközi tenger mentén feküdtek és ezenkívül még Afrikában, Mezopotámiában, és Perzsiában. A római állam vallási abszolútizmusával kapcsolatba kerülve, az egyetlen Isten és Jézus Krisztus urunk imádása, a keresztény elnevezés üldözését váltotta ki, míg el nem sikerült érne a vallás szabadságát. A Krisztus utáni V. században, amikor a római birodalom fölbomlani kezdett, az egyház három nagy kultúrterületre terjedt már ki: a latin nyugatra, Róma befolyása alatt, ahol Péter utódai „elnökölnék az egész keresztény család fölött” (Szent Ignác levele a rómaiakhoz), ahol „Péter él és beszél utódai által”; a görög keletre, Bizánc befolyása alatt; és a szír kultúrterületre Antiochia-Edessa befolyása alatt. Mindezekben a körzetekben a kereszténység úgy fejlődik, hogy összegyűjti és magába olvasztja a vonatkozó népek nemzeti géniusát, a rómaiak pragmatista hagyományát, a görögség spekulatív örökségét és a szírek aszketizmusát. E területek mindegyikéről a keresztény hit békésen tovább sugárzik. A római egyháztól indul el a frankok, az írek, angolok, a germánok, a szlávok, a magyarok és a skandinávok evangélizációja; a bizánci görög egyház fő érdeme a hit elterjedése Kelet-európa népei között; míg Antiochia-Edessa, Mezopotámia és Perzsia vidékei felé lett az evangélium nagy kisugárzási központja, s azokon keresztül Krisztus üzenete hamarosan elérte Indiát, Kínát és a Csendes Óceán partjait. Ugyanakkor az egyiptomi Alexandriából és Afrika északi vidékeiről a kereszténység tovább terjedt Etiópiába és Afrika egyéb részeibe. Néhány nagy szent alakja bizonyítja az egyház életképességét ebben a korszakban, s azt, hogy megfelelt a kor szellemi igényeinek és a szellemi megtapasztalások különféle ségeinek, amelyeket e szentek tükröznek: az afrikai Ágoston, a lángelkű és zseniális teológus; az ázsiai Krizosztom, a szónok és aszkéta; a római Benedek, az imádság és a munka embere, a nyugati szerzetesség atyja. Személyiségük és művük magának a kultúrának történetével azonosul.

28. Sajnos azonban, az emberi versengések, nacionalizmusok és meg nem értések folytán a nagy keresztény család kebelén belül is nézeteltérésekre, elszakadásokra került sor, amelyek nem a mindkét oldalon álló emberek hibája nélkül, a katolikus egység szétszakadására vezettek. Így történt, hogy a Krisztus utáni V. és X. század között, a keleti egyház elvált a rómainál. Ugyanezekben a századokban a keleti és nyugati keresztény társadalom egyaránt szembetalálta magát az Iszlámmal, amely győzedelmesen terjedt Ázsiában, Afrikában és Európában. A kényszerhelyzet, amelybe a kelet és a nyugat keresztényei a saját függetlenségük védelmében kerültek, és a hit rendjének, valamint a politikai-állami rendnek azonosulása folytán, a dialógust és az eszmék békés szembe állítását, hadseregek összecsapása és ideológiai vita helyettesíti ami megakadályozza a kölcsönös megértést.

Védelemre kényszerült a keresztény világ a mongolokkal szemben is, akik a XIII. században Európa szívéig előre hatolva, felszámolták a keresztény jelenlétet Ázsiában; mindenesetre ezekben a századokban, Nyugaton az egyház a kortársi társadalom átalakításának szentelhette magát, és ebben a társadalomban a hit nagyszerű társadalmi és lelki fejlődést ért el, mozgalmakat és művészi alkotásokat hívott életre; Asszisi Szent Ferenc föllevenítette kortásai között az evangélium szentséget és túlvilági boldogságot hirdető üzenetét; Aquinói Szent Tamás szintézisben egyeztetette össze az isteni kinyilatkoztatás igazságait és az emberi értelem követelményeit.

29. A középkorból a modern korba történt átmenet során, Európában az egész egyházban jelentkezett a megújítás szükségességének érzése, amely megújítás egyidejűleg a szokások megtisztítására, a szellemi újjászületére és egy tudatos humanizmus követelményeihez való alkalmazkodásra irányult.

Egy reform mozgalom, amelynek Luther állt az élén, s amelyet a német fejedelmek is előmozdítottak, protestációba torkollott, amely a katolikus egyháztól való elszakadásra vezetett Észak Európának szinte valamennyi keresztény területén. Ugyanakkor az egyház kebelén belül is széles és őszinte megújulási és reform mozgalmat kezdeményeztek a pápák és a püspökök; ennek a mozgalomnak alapja a tridenti zsinat volt, amelyen tisztázták és meghatározták a keresztény tanítás lényeges pontjait, amelyek az emberre, az üdvösség belső valóságára és az egyház hierarchikus jellegére vonatkoztak, és amelyeket a protestánsok tagadtak. A szentek virágzása, misztikusoknak, mint Avilai Szent Teréz és Keresztes Szent János, a lelki vezetés embereinek, mint Szent Ignác, Borromei Szent Károly és Szalézi Szent Ferenc, és a lelkiéleti, karitatív és szociális mozgalmak kezdeményezőinek föllépése követte a tridenti zsinatot, miközben az egyháznak az a feladat is osztályrészül jutott, hogy az evangéliumi üzenetet tovább terjessze Afrika és Amerika ama területein, amelyeket az európaiak akkor ismertek meg.

30. A jelen korban, egy szabadságra és humanizmusra szomjazó, de belsőleg szétszaggatott és nyugtalan emberiséggel szemben, a katolikus egyház azon fáradozik, hogy a maga teljességében és a maga fölszabadító, egyesítő és fölemelő erejében mutassa be az evangéliumi üzenetet. Tudatában azoknak a korlátoknak és tökéletlenségeknek, amelyek a történet során elhomályosították tanúságtételének hatásosságát, jelenleg azon fáradozik, hogy nagy pápák, Péter utódainak vezetésével a belső megújulás mélyreható munkáját végezze el abból a célból, hogy minél közelebb jusson Krisztus szelleméhez és a ma élő ember igényeihez. Sürgetővé vált benne a vágy, hogy visszataláljon a teljes egységbe a Kelet és a Nyugat elszakadt keresztényeivel és nagy szeretettel és bizalommal tekint a nem-keresztények tömegeire, akiknek számára, ezt így tudja, az élesztő és a só szerepét kell játszania. A II. vatikáni zsinat az egyház legnagyobb erőfeszítése volt a modern időkben arra, hogy alkalmasabbá tegye magát annak a küldetésnek végrehajtására, amelyet Krisztus bízott rá minden ember érdekében. Emberi tartalékok hiányában egyedül Krisztus jelenlétére számít, aki mielőtt láthatóan is búcsút vett volna az apostoloktól, biztosította ők: „Íme én veletek maradok az idők végezetéig.” Ebből a biztató hitből születik meg az ima és elkötelezettség „hogy az Úr igéje terjedjen és megdicsőüljön”, gyümölcsöt hozva minden ember számára addig, amíg elkövetkezik az Isten országának dicsősége, amikor, mint ahogyan a bibliában ol-

vassuk, minden igaz ember, az elsőtől az utolsóig az egyetemes egyházban egyesül az Atyánál. „És Isten az emberekkel lakik majd, és ők lesznek az ő népe... És minden könny fölszárad a szemeikből és nem lesz többé halál, sem gyász, sem sírás, sem fájdalom, mert ezek a régebbi dolgok mind elmúlnak.”

A KERESZTÉNY BÖLCSESSÉG

A keresztény ember bölcsessége

1. Az embernek szüksége van a tudásra, hogy élhessen. Ezért, amikor a technikai ismeretek segítségével kielégítette a saját életével kapcsolatban jelentkező anyagi igényeket, tovább kérdez, feleletet keres létének rejtélyére, a véges világba merülő, de a végtelenre irányuló vágyainak kielégítetlenségére. Mi az élet célja és értelme? Miért van jelen benne a jó és a rossz? Mi a fájdalom és a halál eredete és értelme? Vajon van-e út, amelyen elérhető a boldogság, vajon nincs-e más felelet a szellem nyugtalan kérdéseire, mint a kozmosz csöndje és közönye. Kezdetből fogva az egész földkerekségen és a szívük legmélyén, az emberek tudni szeretnék, miért élnek.

2. Jézus jött és tekintéllyel jelentette ki: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; aki engem követ nem jár sötétben, hanem megkapja az élet világságát.” „Krisztus lett számunkra a bölcsesség és a megszentelődés és az üdvösség”, magyarázza Szent Pál apostol. A keresztény ember bölcsessége Krisztus. Ő az a híd, akin keresztül lehetővé vált az ember közössége Istennel, az Ige, akinek hála a keresztény ember megismeri Istent, az ő Atyjának szívét és gyermeki párbeszédbe elegendhet vele. Krisztus világságánál a keresztény ember megoldja azokat a rejtélyeket, amelyek létét körülveszik.

A keresztény bölcsesség dokumentumai

3. A keresztény bölcsesség nem emberi kutatásnak, nem is filozófiai spekulációnak, hanem Isten kinyilatkoztatásának gyümölcse. „Isten, miután sokszor és sokféleképpen szólott régen az atyákhoz a próféták révén, írja Pál apostol, a legutóbb Fiában, Jézus Krisztusban szólott hozzánk.” A Krisztus előtt történt kinyilatkoztatást az Ószövetség 45 könyve dokumentálja; a Krisztus után történt az Újszövetség 27 írásműve; ezek a keresztény emberek szent iratai, és együttesen alkotják a bibliát, amely lankadatlan tanulmányozás és tisztelet tárgya az egyházban. A bibliai könyvek szerzői, tekintettel az általuk tárgyalt anyag nagy fontosságára, írás közben különös segítségben részesültek Isten részéről, ezt nevezik „sugalmazás”-nak. A kinyilatkoztatás megőrzése és továbbadása, s ennek folytán az azt magukba foglaló könyvek hiteles értelmezése, az egyház feladata, amelyet Jézus Krisztus azért alapított, hogy „Isten háza, az igazság oszlopa és föntartója” legyen. Az a tevékenység, amellyel az egyház minden ember számára továbbadja és bemutatja a kinyilatkoztatást, alkotja a keresztény hagyományt.

4. Az isteni kinyilatkoztatásban lényegében olyan tényekről és tanításokról, olyan eseményekről és spirituális jelentőségükről van szó, amelyek mindenkor az Istennek az ember felé irányuló cselekvésével kapcsolatosak. Gyakran meséik, hogy az ilyen tényekkel és igazságokkal szemben az emberi elmének be kell vallania, képtelen megérteni őket; olyan

szent területtel áll szemben, amely meghaladja képességeit, és amely a maga transzcendens teljességében elérhetetlen számára; csak annyira tudja átlátni, amennyi elegendő ahhoz, hogy életének és gondolkodásának normájává tegye. Éppen ezért, a kereszténység igazságainak nagy része „misztérium”, vagyis szent és rejtett valóság, amelyet csak homályosan ismerünk, hála a kinyilatkoztatásnak és a hitnek, amelyet Isten kelt fel az emberben.

Isten misztériuma

5. A keresztény ember tudja, hogy mindennek, ami létezik, eredeténél Isten van, aki egyetlen, élő és igaz, mindenható, örök, irgalmas; értelmében, akaratában és minden minőségében a legtökéletesebb. Különbözik a világtól és ezért láthatatlan, és meghalad minden róla kialakított elképzelést és eszmét, mégis, közel áll az emberekhez és minden létezőhöz, ami általa jött létre, mert „megadta mindennek az életet, a lélegzetet és minden dolgot”. Ezért megismerhetjük őt már a teremtményein keresztül is, amelyek tükrözik őt, mint létüknek és tökéletességüknek forrását: „Amit Istentől ismerhetünk, jelenti ki Szent Pál, az az emberekben nyilvánul meg; Isten maga nyilvánította meg. A világ teremtése óta az ő láthatatlan tökéletességeit személhetjük műveiben, éppúgy, mint örök hatalmát és istenségét.”

6. Az embernek ez a reális lehetősége, hogy Istent megismerje, valamint a bizonyosság, hogy Isten közel van az emberekhez, tesz lehetővé a keresztény ember számára, hogy pozitívan ítéljen meg minden, az emberiség körében fennálló hiteles kultuszformát és spirituális vallást, és hogy bennük Istennek az emberi nem körében megnyilvánuló gondviselő munkáját lássa, hiszen, mint Szent Pál tanúsítja, „ő népesítette be a föld egész felszínét emberekkel, megszabva az időket és az itt lakás határait, hogy keressék őt, majd tapogatózva megtalálják, minthogy ő egyikünkől sincs távol: valójában benne élünk, mozgunk és vagyunk”.

7. Isten belső életének misztériuma túlcsoportul a megismeréstől és szeretettől. Gazdagsága és tökéletessége önmagának ismeretében és szeretetében árad ki, amely anélkül, hogy érintené létének abszolút egységét, élő és személyes valóságokat forrasztat belőle. Isten belső életének e gazdagságát Jézus úgy fedte fel, hogy az emberek életéből vett képeket és szavakat használt: azt mondta, hogy az Atya szeretetből küldte el egyszülött Fiát a világba, hogy Hozzá vezesse az embereket, és hogy az Atya és a Fiú küldik a Szentlelket, hogy az embereket szentté és Isten fiaivá tegye. Ezért a keresztény ember hisz az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben, az egyetlen Istenben, aki három személyben él és ezek mindegyike ugyanazt az isteni természetet bírja. Az emberi értelem a maga elégtelenségét tapasztalja meg e misztérium előtt, de a keresztény egzisztenciát mindenestül meghatározza ez a misztérium, mert az ezeknek az isteni személyeknek mindegyikével fennálló kapcsolat hozza létre az üdvösséget.

8. Megfelelő képet keresve, a keresztény teológia olyasféle dinamizmust képzel el az isteni életben, mint amilyen az emberben áll fenn a gondolkodó szellem és a „létre hozott” gondolat között; (a második személyt ezért mondják az Atya Fiának és „Igének”, tehát gondolatnak-szónak); ami a harmadik személyt illeti, azt úgy képzelik el, mint a Szeretetet, amely a két másik személyt egymáshoz fűzi, (ezért nevezik gyakran a Szentlelket a Szeretetnek). Egy ókori keresztény költő így énekel: „Az Atya képét megtalálhatod a napban, a Fiúét annak ragyogásában, a Szent-

lelket a melegében. És mégis mindez egy dolog. Ki magyarázhatná meg a felfoghatatlant?" (Szent Efrém).

A teremtés misztériuma

9. Isten áll minden létezőnek az eredeténél, amelyek emelkedő fokozatokban jönnek létre. Az elemi anyagoktól kiindulva és áthaladva a szerves és élő létezők világán, az ember szellemi életének világába érkeünk, és a csúcspontot az angyaloknak nevezett létező szellemekben érjük el, akik tiszta szellemükkel a teremtett világ legfelsőbb szféráját alkotják. Minden, ami létezik teremtmény, és Isten azért hívta életre, hogy részesítse őt a maga tökéletességében és szeretetében. A biblia első oldalai egyszerű és képekben gazdag, de mélyértelmű nyelvezettel idézik fel a világegyetemet és az ember egyedül Istentől elindított eredetét. Azt az isteni cselekvést, amely a dolgokat létre hívta, kibocsátva őket a maga szellemi tökéletességéből „teremtésnek” nevezzük. Hogy ennek a cselekvésnek összehasonlíthatatlan hatalmát kifejezze, a biblia azt mondja, hogy Isten a szavával teremtett. Majd hozzáteszi, hogy „látta Isten mindazt, amit teremtett, és az nagyon jó volt”, vagyis minden, amit Isten teremtett, önmagában jó. A kinyilatkoztatás semmit sem mond arról, hogy mi módon ment végbe a kozmogenezis és az antropogenezis; ha érvényesnek bizonyul az emelkedő fejlődés folyamata, amelyet a jelenlegi tudomány rajzol meg, az tökéletesen beleillik a kinyilatkoztatás dinamikájába, amely az embert a teremtés felső fokára helyezi.

10. Isten végtelenül felsőbbrendű és különböző a világtól és az embertől, de azért nem idegen és távolálló, sőt inkább ott működik minden teremtményben, megőrizve őket a létnek és a fejlődésben jövő sorsuk felé, bensőségebb kapcsolatban velük, mint amilyenben az ember önmagával lehet. A teremtett világban, és különösen az emberben, mint tükrökben tükröződnek bölcsességének és nagyságának vonásai.

A zoltárok könyvében olvassuk:

„Ó, Uram, Istenünk, milyen hatalmas a te neved az egész földön!
Ha elnézem az eget, a kezed alkotását,
a holdat és a csillagokat, amelyeket oda helyeztél,
mi az ember, hogy megemlékezzél róla,
ő, az ember fia, hogy törődjél vele?
És mégis, alig kevesebbnek titted meg őt egy istennél,
dicsőséggel és fenséggel koronáztad meg,
kezed műveinek királyává titted meg őt,
alája rendelve minden dolgokat!”

Az ember nagysága és nyomorúsága

11. Az ember, a teremtés teteje és szintézise, azt a föladatot kapta Istentől, hogy tökéletesítse ezt a teremtést és feléje, célja és Ura felé irányítsa. Ezért kapta meg az Istennel való különös hasonlóság adományát az értelemben és a szabad akaratban, ami a szuverenitás jele. Valójában csak a szabad döntésből fakadó szeretet lehet kedves Isten előtt. Átláthatatlan misztérium, hogy a szabadság, az Istenhez való legnagyobb hasonlóság jele, tudatosan föllázadhat Isten ellen, ugyanízzal a könnyedséggel, amellyel alávetetheti magát neki. A tapasztalat azonban azt tanítja, hogy ez lehetséges és a kinyilatkoztatás tanúsítja, hogy ez be is következett. Hatalmas tragédia történt, ami megzavarta az emberiség és a történet rendjét.

Az emberek ősszülei, akiket Isten szeretetből teremtett, és azért, hogy eljussanak hozzá, önzésből és gőgből fölláztak ellene, önmagukat téve meg akaratok céljává és normájává. Ez az értelme annak a jelképes elbeszélésnek, amely az első emberek, Ádám és Éva bukásáról szól, s amelyet a biblia első lapjain olvashatunk.

12. Ily módon az egész emberiség részesévé lett ősszülei bukásának. A kinyilatkoztatásból tudjuk, hogy az első emberek nemcsak érzékeikben voltak jók, mint ahogy minden földi lény természetből az; hanem szentek is voltak, gazdagon telítve isteni adományokkal, barátsági és életközösségekben éltek Istennel. Az első embereknek éppen ez a szentsége és az Istennel való rendkívüli életközössége ment veszendőbe az eredeti bűn következtében. Az ember lemeztelenítve és megzavartan állt ott, az univerzumokhoz fűződő kapcsolatában éppen úgy, mint főképpen személyiségének belső rendjét illetőleg. Az első bűn a lázadás magját ültette el az emberi szellemben és hevennyé tette a feszültséget az érzékek és az akarat között; ennek következménye a rendetlenség a világban, és főleg az ember fizikai halála: „Egyetlen ember hibájából lépett be a bűn a világba, és a bűn által a halál” mondja Pál apostol. Ugyanilyen okból a lázadó angyal, a sáttán, aki az ősszüelőket a bűnre csábította, „ennek a világnak fejedelme lett”, ahogyan Jézus jellemezte.

13. Ez nem jelenti azt, hogy az ember és a világ, mint olyan, önmagában rossz lett; ők továbbra is Isten teremtményei és ezért alapvetően „jók” maradnak. Azt olvassuk a bibliában: „Te hoztad a létre mind a dolgokat, és az üdvösségre alakítod a föld valamennyi népét.” Az eredeti bűn után is, az emberi természet képes marad a jóra; szabadon dönthet arról, hogy elfogadja-e vagy visszautasítja azokat a néha fájdalmas adottságokat, amelyekben él, és mégha nem is tudatosan, gyógyíthatatlan vágyakozást őrizz Isten és a vele folytatandó halhatatlan élet iránt. Ez az eredete a minden népnél tapasztalható vallásos keresésnek és az emberi szív gyökeres nyugtalanságának, ami kielégítetlen marad mindaddig, míg meg nem nyugszik Istenben.

A krisztusi üdvösség misztériuma

14. Az eredeti bűn nem szüntette meg Isten szeretetét az ember iránt. Isten megígérte az emberiségnek a Megváltót. Ily módon a történet kezdetétől fogva kirajzolódik annak az isteni beavatkozásnak távlata, melynek célja az, hogy helyreállítsa a teremtés művét. Ezért imádkozik így az egyház: „Ő Isten, aki csodálatos módon megteremtetted az emberi természet méltóságát, és még csodálatosabb módon megváltottad”, és „boldognak” meri nevezni az eredeti bűnt, amiért olyan nagyságú Megváltót érdemelt ki, mint Krisztus.

15. Az üdvösség történetének középpontja és főszereplője Jézus Krisztus. Az emberiség egész jövődjéje, Isten terveiben, feléje összpontosul, akiben minden dolgot meg kell újítani és föl kell emelni. Isten részéről a türelmes és előrelátó szeretet, az ember részéről a bizonytalanságok és a fájdalmas előre haladás története ez. A biblia igazolja ezt az isteni engedenységet az emberiség iránt, amikor egymást követő „szövetségek”-ről beszél, amelyek Isten ingyenes kötelezettség vállalásai az üdvösség érdekében, előbb az egész emberiséggel szemben, amelyet sohasem fosztott meg gondviselésétől, majd egy külön terv keretében Ábrahámmal, a zsidó nép atyjával és Mózeszel, e nép felszabadítójával és törvényhozójával szemben.